

KISHIMOTO, Satoko; LOBINA, Emanuele i PETITJEAN, Olivier (eds.) (2015) *Un futur per l'aigua pública: L'experiència mundial de la remunicipalització* Amsterdam, Londres, París, Ciutat del Cap i Brussel·les: Transnational Institute (TNI), Public Services International Research Unit (PSIRU), Observatoire des Multinationales, Municipal Services Project (MSP) i Federació Sindical Europea dels Serveis Públics (FSESP - EPSU). L'edició catalana ha rebut el suport de l'ONG Enginyeria sense Fronteres i de la plataforma Aigua és Vida. 156 p. ISBN 978-90-70563-52-3

*Un futur per l'aigua pública: L'experiència mundial de la remunicipalització*¹ és l'edició en català d'*Our public water future: The global experience with remunicipalisation*. Aquesta nova publicació coral se suma a les seves predecessores *Remunicipalisation: Putting water back into public hands*² i *Here to stay: Water remunicipalisation as a global trend*³. Per primera vegada, doncs, i gràcies a la col·laboració de la plataforma civil Aigua és Vida i de l'ONG Enginyeria sense Fronteres, se n'ha fet una edició catalana que inclou també un capítol sobre la incipient remunicipalització de la gestió del cicle de l'aigua a Catalunya.

Segons els autors del capítol titulat «Una esclatxa que s'obre pas al monolític paisatge català» del llibre que presentem, aquesta tendència mundial truca a la porta de casa nostra, ja que, en només cinc anys (2010-2015), fins a dotze municipis catalans —com ara el Figaró-Montmany

i Arenys de Munt— han remunicipalitzat els seus serveis de subministrament d'aigua o de sanejament. A més a més, en un futur proper, molts altres municipis podrien seguir els seus passos a causa de diversos motius: la finalització de nombrosos contractes de concessió privats en els propers anys —Terrassa i Ripollet el 2016, Sant Cugat del Vallès el 2017 o Girona el 2020—; la cancel·lació prematura de contractes vigents a causa d'incompliments o d'irregularitats amb processos judicials oberts —cas del Vendrell, la Bisbal d'Empordà, novament Girona, Barcelona i els municipis de l'Àrea Metropolitana gestionats per la polèmica societat d'economia mixta (SEM), creada el 2012, i també la privatització més important de la Generalitat de Catalunya, la d'Aigües Ter-Llobregat (ATLL)⁴—; la creixent mobilització i pressió social a favor d'aquesta opció —com ara la pròpia plataforma Aigua és Vida o la Taula

1. Els autors parlen de *remunicipalització* com a terme genèric per referir-se al pas de la gestió privada a la gestió pública en la prestació dels diferents serveis del cicle de l'aigua (abastament en alta, abastament en baixa i sanejament) i no pas a la titularitat d'aquests serveis (que, en el cas de l'Estat espanyol i de la majoria de països és pública), ja sigui a nivell municipal, regional o fins i tot nacional —tècnicament, *renacionalització*—, tant si prèviament havia estat un servei públic com si no —aleshores tècnicament parlariem de *municipalització*.
2. Editada el mes de març de 2012 i traduïda al castellà el mes de març de 2013 amb el títol *Remunicipalización: El retorno del agua a manos públicas*. Ressenjada en el número 60/3 de la nostra revista.
3. Editada el mes de novembre de 2014 i traduïda al castellà el mes de gener de 2015 amb el títol *Llegó para quedarse: La remunicipalización del agua como tendencia global*.
4. Per a més informació sobre la privatització de la SEM i ATLL, vegeu H. MARCH (2014), «La nova "guerra de l'aigua" a Barcelona: Austeritat, deute i participació privada», *Documents d'Anàlisi Geogràfica* [en línia], 60/3, 505-521. <<http://dx.doi.org/10.5565/rev/dag.140>>.

de l'Aigua de Terrassa—; així com el compromís polític per part de molts dels nous governs municipals sorgits en les últimes eleccions i dels quatre partits d'esquerres presents al Parlament de Catalunya (ERC, CUP-CC, CSQP i PSC).

Per tot això, els autors d'aquest capítol pensen que, en el futur, Catalunya podria ser un dels epicentres de la batalla per l'aigua pública i per models alternatius de gestió. De fet, la remunicipalització és l'única via per revertir la situació actual de preponderància de la gestió privada del subministrament urbà i en règim de quasi monopoli per part d'AGBAR que existeix al Principat, on tres de cada quatre habitants són servits per alguna de les empreses de la multinacional (SGAB, SOREA, CASSA, Aigües de Catalunya, Mina Pública de Terrassa, Aigües de Girona, Aigües de Tarragona i un llarg etcètera) i quatre de cada cinc, per algun tipus de gestió privada.

Aquesta xifra és inversament proporcional a la situació mundial, on la gestió pública de l'aigua és àmpliament majoritària. És el cas dels Estats Units, presentat en el segon capítol del llibre, on un 86% de la població connectada a xarxes municipals (fins a un 15% no ho està perquè disposa de fonts pròpies) està servida a través de sistemes públics de subministrament hídric, com també la majoria de sistemes de sanejament. La gestió privada no tan sols hi és minoritària —afecta un 6% dels municipis segons una enquesta nacional del 2012—, sinó que també hi va a la baixa a causa de la remunicipalització. Les raons per remunicipalitzar exposades són clarament pragmàtiques, ja sigui per reduir costos, per millorar la qualitat del servei o per augmentar l'eficiència del cicle de l'aigua i la coordinació entre serveis municipals. A més, la curta o mitjana durada dels contractes de concessió i l'existència de clàusules de «terminació per conveniència» facilita que els governs consistorials prenguin la decisió. De fet, dels 235 casos de remunicipalització

registrats arreu del món des de l'any 2000 i recollits en una llista a continuació de la introducció del llibre, en 92 es va procedir a cancel·lar els contractes privats vigents, malgrat que no sempre es disposés d'una clàusula com aquesta que ho permetia.

Un exemple de finalització del contracte vigent és el de Jakarta (capital d'Indonèsia), la protagonista del tercer capítol, on el governador s'havia compromès a comprar les accions dels operadors privats per tal de recuperar el control sobre la gestió de l'aigua en el moment de publicar l'obra. En aquesta decisió, va ser clau la demanda civil ciutadana presentada el mes de novembre de 2012 contra la privatització de l'aigua, al·legant que el contracte era il·legal segons la mateixa Constitució, però recollint també la violació del dret humà a l'aigua dels 9,9 milions de residents. Els reptes que ha d'afrontar la remunicipalització més gran al món són múltiples, des del finançament fins a l'ampliació de la cobertura del servei i l'augment de la demanda. Per això, els autors defensen que el millor camí per superar-los és mitjançant un partenariat público-públic.

La recompra de les accions que estan en mans dels operadors privats també s'ha donat en alguns casos de remunicipalització a Alemanya, tal com s'explica al capítol 4. Aquesta via representa un sobrecost afegit per als ciutadans que pot arribar a ser entre dues i tres vegades superior al valor conjunt del servei i de les infraestructures, que ja han estat finançats d'entrada a través de la tarifa de l'aigua. A tall d'exemple, la ciutat de Berlín va demanar un préstec que ha de ser retornat via tarifa de l'aigua durant trenta anys. Per aquest motiu, el consell de l'autora és no vendre's l'aigua davant la necessitat econòmica, ja que això acaba passant factura.

En el capítol 5, anem a França, país pioner en la remunicipalització de Grenoble l'any 2000 i líder mundial d'aques-

ta iniciativa amb un total de 94 casos, especialment a partir de la remunicipalització de la capital el 2010. L'èxit de París, que és valorat en el capítol següent en una entrevista amb Anne Le Strat, expresidenta del nou operador públic Eau de Paris i impulsora de la remunicipalització, és un referent mundial i una font d'inspiració per a qualsevol remunicipalització. Hi contribueix el paper actiu que ha tingut Eau de Paris a l'hora d'establir aliances entre operadors públics amb l'objectiu de compartir coneixements i de cooperar per fomentar uns serveis públics progressistes de l'aigua. El cas de París i, per extensió, del moviment remunicipalitzador a França és especialment rellevant si tenim en compte que, anteriorment, la privatització havia estat molt potent i el model francès va ser el que es va exportar arreu del món per vendre les bondats del sector privat. De fet, el país gal és la seu de tres grans multinacionals que tenen els orígens en la privatització de la gestió hídrica durant les dècades de 1970 i 1980: Veolia, Suez Environment i SAUR. En canvi, en la França actual, molts dels serveis d'aigua més grans són públics i cada vegada en seran més gràcies a una nova llei de l'any 2010 que permet que els municipis s'agrupin per prestar un servei. El camí engegat de retorn a la gestió pública de l'aigua no té aturador.

Cadascun dels capítols 7, 8 i 9 aborden qüestions transversals en relació amb la remunicipalització. En primer lloc, el paper dels sindicats de treballadors i

la seva implicació en el procés com una oportunitat per millorar les condicions laborals i la qualitat dels serveis públics en general. En segon lloc, la necessitat d'avaluar els resultats de les remunicipalitzacions mitjançant criteris alternatius als sistemes actuals de *benchmarking*, que no capturen els objectius de desenvolupament social ni de sostenibilitat ecològica. I, en tercer lloc, l'amenaça que representen les clàusules de protecció dels inversors per la viabilitat de la remunicipalització.

A l'últim capítol del llibre, els editors conclouen amb un recull de les lliçons més importants que podem extreure de les experiències presentades a la resta de capítols, així com amb una sèrie de consells pràctics per a ciutadans i polítics interessats a promoure la gestió pública de l'aigua. Sense oblidar els arguments a favor de transitar de la remunicipalització vers l'aigua pública, entenen la primera com a condició necessària, però no suficient: «remunicipalitzem per bastir serveis públics millors, més transparents, més responsables, més eficaços i centrats en les necessitats de la gent a llarg terme» (p. 146).

Maria Vallès Casas

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Geografia

maria.valles@uab.cat

<http://dx.doi.org/10.5565/rev/dag.388>

